

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.52>

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Коваленко В.В.,
*кандидат юридичних наук,
докторант відділу проблем державного управління
та адміністративного права
Інституту держави і права імені В.М. Корецького
НАН України
ORCID: 0009-0009-8283-9267
e-mail: kovalenko.v.v@gmail.com*

Коваленко В.В. Концептуалізація державної політики щодо економічної безпеки сталого розвитку економіки.

У статті з'ясовано, що державну політику у сфері економічної безпеки можна розглядати, як процес ухвалення законодавчих актів або управлінських рішень щодо стабільного і значного економічного зростання; ефективного задоволення економічних потреб; державного контролю за переміщенням і використанням національних ресурсів; захисту економічних інтересів країни як на національному, так і на міжнародному рівнях та подальший контроль за виконанням таких стратегічних напрямів, який визначений керівництвом держави й реалізується уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації, а також як організуючий цілеспрямований вплив уповноважених суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини у сфері економічної безпеки за допомогою нормативно визначених форм та методів.

Метою державного регулювання є оптимізація рівня економічної безпеки, що передбачає досягнення балансу між заощадженнями та інвестиціями, а також забезпечення макроекономічної стабільності. Це включає підтримку сталого економічного зростання та створення сприятливих економічних і правових умов для діяльності суб'єктів господарювання. Відповідно до завдань державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, її підвидами є нормативно-інституційна політика, політика забезпечення економічних прав громадян, політика розвитку національної економіки та економічних відносин, політика цифровізації економічних відносин, забезпечення економічної та фінансової грамотності населення, а також правоохоронна політика у сфері економічної безпеки. Наголошено, що принципи державної політики сталого розвитку економіки поділяються на загальні принципи, які можуть бути застосовані до більшості сфер соціально-політичного та соціально-економічного життя держави, а також організаційні, які характеризують предметний та просторовий компоненти формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Констатовано, що перебування економіки України у кризовому стані вимагає реалізації на державному рівні системно-комплексної програми дій, інституційної концепції економічної безпеки в системі оновленої економічної стратегії України, спрямованої на сталий розвиток економіки держави, відродження економічного потенціалу, підвищення рівня забезпеченості національної безпеки та її економічної складової, визначення дестабілізуючих факторів, локалізації їх негативного впливу, проведення запобіжних заходів, своєчасної компенсації відхилень від нормального стану, що зумовлює необхідність проведення подальших наукових розробок у цьому напрямі.

Ключові слова: державна політика, сталий розвиток, економіка, правове регулювання, економічна безпека.

Kovalenko V.V. Conceptualization of state policy regarding economic security and sustainable development of the economy.

The article clarified that the state policy in the field of economic security can be considered as a process of adopting legislative acts or management decisions regarding stable and significant economic

growth; effective satisfaction of economic needs; state control over the movement and use of national resources; protection of the country's economic interests at both the national and international levels and further control over the implementation of such strategic directions, which is determined by the state leadership and implemented by the authorized subjects of the public administration, as well as organizing the purposeful influence of the authorized subjects of the public administration on public relations in the field of economic security with the help of normatively determined forms and methods.

The goal of state regulation is to optimize the level of economic security, which involves achieving a balance between savings and investments, as well as ensuring macroeconomic stability. This includes supporting sustainable economic growth and creating favorable economic and legal conditions for business entities. In accordance with the tasks of state policy in the field of ensuring the economic security of the state, its subspecies are regulatory and institutional policy, policy of ensuring the economic rights of citizens, policy of the development of the national economy and economic relations, policy of digitization of economic relations, ensuring economic and financial literacy of the population, as well as law enforcement policy in the field of economic security. It is emphasized that the principles of the state policy of sustainable development of the economy are divided into general principles that can be applied to most spheres of socio-political and socio-economic life of the state, as well as organizational principles that characterize the subject and spatial components of the formation and implementation of state policy in the sphere of ensuring economic state security.

It was established that the existence of the Ukrainian economy in a state of crisis requires the implementation at the state level of a system-complex program of actions, an institutional concept of economic security in the system of the updated economic strategy of Ukraine, aimed at the sustainable development of the state economy, revival of economic potential, increasing the level of national security and its economic component, determination of destabilizing factors, localization of their negative impact, implementation of preventive measures, timely compensation of deviations from the normal state, which necessitates further scientific developments in this direction.

Key words: state policy, sustainable development, economy, legal regulation, economic security.

Постановка проблеми. Розвиток економіки України, оздоровлення соціально-економічної сфери є основними цілями державної політики щодо забезпечення економічної безпеки макроекономічного характеру, яка є найважливішою якісною характеристикою економічної системи, що визначає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення і стійке забезпечення ресурсами економіки, підтримку соціальної сфери, екології та обороноздатності країни.

Сучасне суспільство потребує нової наукової парадигми, яка у відповідності з викликами постіндустріальної економіки в умовах кризового розвитку, надасть якісно нові підходи до формування системи економічної безпеки. Наразі вплив різних інститутів на зміст та принципи функціонування системи економічної безпеки держави характеризується певним протиріччям: ринкові інститути одночасно можуть бути як засобом її забезпечення, так і фактором загрози. Характер впливу визначається змістом форм та методів інституційного забезпечення економічної безпеки, при цьому роль держави в реалізації позитивного потенціалу цих інститутів як джерела позитивної макроекономічної динаміки є першочерговою.

З огляду на політичні та соціально-економічні перетворення, що тривають в нашій державі протягом останніх років, спостерігається певна економічна нестабільність, яка здійснює негативний вплив на життєдіяльність країни та громадян, перешкоджає сталому та динамічному зростанню національної економіки, підживляє кримінальне середовище, що в результаті несе ризики для належного забезпечення національної безпеки в цілому та економічної безпеки зокрема, створює перешкоди для входження України до європейського економічного простору.

Особливої актуальності проблематика забезпечення правового регулювання та реалізації державної політики сталого розвитку почала набувати ще з 2020 року, у зв'язку з необхідністю подолання наслідків економічної кризи, спричиненої поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19. В умовах сьогодення – військового вторгнення РФ в Україну, важливого значення набуває упорядкування національного законодавства у цій сфері, розширення форм взаємодії з міжнародними фінансовими та економічними структурами, а також оновлення правових інструментів, які використовують суб'єкти забезпечення економічної безпеки держави.

Мета дослідження. Розкрити особливості та сутність концептуалізації державної політики щодо економічної безпеки сталого розвитку економіки.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Особливостям формування та реалізації державної політики у сфері економічної безпеки приділяли свою увагу такі вчені, як: Н.С. Андрійченко, М.С. Жуков, Г.Ю. Карпенко, І.В. Козачок, Д.О. Кошиков, В.І. Мельник, О.М. Резнік, Л.Г. Уртаєва, Н.О. Шмігельська та ін.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека є важливою складовою національної безпеки держави. Вона визначається станом суспільних відносин, пов'язаних з виробництвом, розподілом, обміном та споживанням матеріальних та нематеріальних благ і послуг. Економічна безпека забезпечує захищеність і стійкість цих відносин до зовнішніх і внутрішніх загроз, гарантує захист національних економічних інтересів, сприяє реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, а також сприяє розвитку національної економіки та забезпечує конкурентоспроможність держави у світовому економічному середовищі [1, с. 183-184].

Зокрема, від наявності дієвої системи забезпечення економічної безпеки держави безпосередньо залежить стан національної економіки, створення умов для демонополізації економіки та детінізації господарських відносин, ефективний захист права власності, стає функціонування фінансової системи, оптимізація процедур залучення інвестицій. Виокремлюють такі ознаки економічної безпеки, а саме: основу економічної безпеки складають економічні відносини, тобто суспільні відносини, що виникають між фізичними та юридичними особами з питань виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ та послуг; стан економічної безпеки залежить від стійкості економічних відносин, що являє собою їх міцність, надійність, передбачуваність, а також здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, швидко адаптуватися до змін навколишнього середовища; економічна безпека створює умови для надійного захисту економічних інтересів держави, а громадяни можуть в повній мірі реалізувати надані їм права і свободи, які безпосередньо пов'язані зі сферою економіки, так і тих, що мають опосередковане відношення до неї; система економічних відносин сприяє розвитку національної економіки, що виражається у збільшенні показників добробуту населення, прибутку країни від торгівлі з іншими державами, збільшення обсягів вироблення продукції; економічна безпека сприяє тому, що держава здатна конкурувати з іншими країнами з позицій якості товарів, послуг, технологій виробництва, умов для розвитку економічних відносин та ін. [2, с. 276-277].

Відповідно до Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, вона визначає шляхи досягнення цілей і реалізації пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки. Національним інтересам України відповідає сталий розвиток національної економіки, інтеграція України в європейський економічний простір, розвиток рівноправного взаємовигідного економічного співробітництва з іншими державами.

Забезпечення національних економічних інтересів вимагає формування і реалізації стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого як на стає нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та відповідно невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз. Отже, стратегічний курс у сфері забезпечення економічної безпеки має два взаємопов'язаних напрями – напрям розвитку та безпековий.

Важливе місце в безпековому напрямі займають виклики, пов'язані із збройною агресією РФ та тимчасовою окупацією частини території України. Руйнування економіки України є свідомою і цілеспрямованою дією Російської Федерації та одним з методів гібридної війни, оскільки зруйнована економіка продукує незадоволеність владою, трудову міграцію, соціальну напругу в суспільстві та підриває довіру до влади. При цьому широко використовуються економічні інструменти впливу, до яких, зокрема, відносяться санкції щодо українських товарів і послуг та використання впливу на інші держави з метою прийняття рішень, що суперечать основним національним економічним інтересам України [3].

Забезпечення економічної безпеки є органічною складовою процесу формування дієвої системи національної безпеки України, адже погіршення економічної ситуації може призвести до занепаду промислового виробництва, банкрутства банків, недоотримання державним бюджетом коштів, що спрямовуються на розвиток стратегічних галузей економіки, а також соціальну підтримку населення, що може викликати негативні наслідки у вигляді безробіття, зростання злочинності, загроз масових заворушень тощо.

Саме тому держава, у особі уповноважених органів, повинна визначити стратегічний курс розвитку усіх ключових галузей з метою впорядкування економічних відносин, забезпечення їх

стабільності та прогнозованості, виробляти адекватні заходи із зростання добробуту населення з урахуванням об'єктивних економічних законів. Такий курс в узагальненому вигляді має назву державна політика. Зокрема, політика визначається як процес, в ході якого група людей, чий погляд або інтереси на початковій стадії різняться, приймає колективне рішення щодо згуртування групи загалом, що запроваджується як спільна лінія поведінки [4, с. 115-116].

На думку В.І. Мельник, політику можна розглядати, як прояв соціальної активності та виділити в ній такі елементи, як: розмаїття поглядів, механізм вироблення рішень та процедура прийняття рішень. Політикою передбачається, що існують різноманітні погляди на певні ситуації, події, явища тощо. Ці точки зору найчастіше пов'язані або з формулюванням кінцевої мети, або з розглядом тих чи інших способів досягнення мети. Саме політикою визначаються шляхи досягнення згоди стосовно прийняття колективних рішень. Вона передбачає, що прийняте рішення конкретна спільнота людей вважатиме авторитетним [5, с. 313-314].

Державна політика у сфері забезпечення економічної безпеки це діяльність держави та її інститутів, спрямована на забезпечення порядку у суспільстві, узгодження та підпорядкування різноманітних соціальних інтересів, досягнення суспільної злагоди та організації управління суспільним розвитком [6, с. 486-487]. Це свідомо діяльність владних структур та інститутів державного управління різних рівнів, спрямована на регулювання суспільних відносин, забезпечення їх стабільності і розвитку відповідно до визначених цілей, а також це спосіб суспільного врядування, що передбачає розроблення і здійснення політичних програм економічного, соціального, культурного і політичного розвитку [7, с. 219-220].

Можна виокремити такі типові ознаки державної політики: пов'язується із певними діями держави в особі її органів та уповноважених посадових осіб; державна політика може виражатися як у діяльності так і бездіяльності уповноважених суб'єктів (публічної адміністрації, політичних партій тощо); метою державної політики слід визначити врегулювання певних суспільних відносин за окремими сферами діяльності держави з метою їх впорядкування, захисту та подальшого розвитку; ключовим аспектом державної політики є забезпечення прав і свобод фізичних та юридичних осіб, сприяння їх реалізації, а також захисту та відновлення у випадку порушень; державна політика з одного боку, має засновуватися на положеннях чинного законодавства, а з другого – сприяти створенню правових норм, що спрямовані на вирішення відповідних соціально-економічних проблем, врегулювання й охорону суспільних відносин; реалізація заходів державної політики забезпечується наявністю у певних суб'єктів адміністративно-владних повноважень, в т.ч. щодо застосування заходів адміністративного примусу; державна політика супроводжується ухваленням державно-владних управлінських рішень у вигляді нормативних та індивідуальних управлінських актів, а також програм соціально-економічного розвитку [8, с. 103-104].

Метою державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави є створення належних умов для впорядкування та розвитку суспільних економічних відносин, забезпечення реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, а також створення умов для подальшого розвитку і зростання національної економіки та забезпечення її конкурентоспроможності. Досягнення задекларованої мети насамперед забезпечується шляхом створення належної законодавчої бази з питань забезпечення економічної безпеки, а також формуванням дієвого адміністративно-правового механізму реалізації її положень та приписів.

Державну політику в сфері економічної безпеки можна розуміти у таких аспектах: як процес ухвалення законодавчих актів або управлінських рішень в сфері економічної безпеки та подальший контроль за їх виконанням; як певний курс в сфері економічної безпеки, який визначений керівництвом держави та реалізується уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації; як організуючий цілеспрямований вплив уповноважених суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини у сфері економічної безпеки за допомогою нормативно визначених форм та методів [9, с. 98-99].

Розглядаючи структуру державної політики із забезпечення економічної безпеки держави можливо виділити декілька складових елементів: нормативно-правовий, до якого входять законодавчі та підзаконні акти з питань забезпечення економічної безпеки, а також регулювання економічних відносин; інституційний, який складають уповноважені органи публічної адміністрації та їх посадові особи, які мають нормативно закріплені повноваження щодо забезпечення економічної безпеки держави; організаційний, який, на нашу думку, містить принципи, форми та методи реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки [10, с. 101-102].

Підвидами державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави, виступають нормативно-інституційна політика в сфері економічної безпеки, політика забезпечення економічних прав громадян, політика розвитку національної економіки та економічних відносин, політика цифровізації економічних відносин, забезпечення економічної та фінансової грамотності населення, правоохоронна політика в сфері економічної безпеки.

Відповідно до Господарського кодексу України, до основних напрямів економічної політики України відносить: структурно-галузеву політику, спрямовану на здійснення державою прогресивних змін у структурі економіки, що забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення; інвестиційну політику, спрямовану на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва; політику інституційних перетворень, спрямовану на формування раціональної багатукладної економічної системи шляхом трансформування відносин власності, здійснення роздержавлення економіки, приватизації та націоналізації виробничих фондів; цінову політику, спрямовану на дотримання необхідної паритетності цін між галузями та видами господарської діяльності, а також забезпечення стабільності оптових та роздрібних цін; антимонопольно-конкурентну політику, спрямовану на створення оптимального конкурентного середовища діяльності суб'єктів господарювання; бюджетну політику, спрямовану на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у економіку; податкову політику, спрямовану на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання; грошово-кредитну політику, спрямовану на забезпечення економіки економічно необхідним обсягом грошової маси, досягнення ефективного готівкового обігу; валютну політику, спрямовану на встановлення і підтримання паритетного курсу національної валюти щодо іноземних валют; зовнішньоекономічну політику, спрямовану на регулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захист національного ринку [11].

Ключовими завданнями складових елементів системи державної політики в сфері економічної безпеки, на сучасному етапі розвитку України можемо визначити наступні: удосконалення положень чинного законодавства України в економічній сфері шляхом розробки ключових законів та ухвалення стратегічних програм в сфері економічної безпеки; формування дієвої інституційної системи із забезпечення реалізації стратегії економічної безпеки держави, визначення її ключових суб'єктів, межі їх повноважень, основи взаємодії та координації; залучення до розробки й реалізації економічних безпекових програм та заходів представників бізнес-середовища, профільних професійних союзів, представників малого підприємництва, економічної наукової спільноти тощо; підвищення стійкості економіки до впливу зовнішніх і внутрішніх викликів і загроз, поліпшення інвестиційного клімату в країні, удосконалення процесів бюджетного планування, та соціально-економічного розвитку регіонів, удосконалення системи фінансової безпеки, оптимізація регулятивного та податкового навантаження; здійснення формування належної економічної культури та фінансової грамотності населення тощо [12, с. 116-117].

Висновки. Таким чином, державна політика в сфері забезпечення економічної безпеки держави являє собою закріплену чинним законодавством України систему законодавчих, організаційних, управлінських заходів, яка реалізується, в основному уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації при участі політичних партій, інститутів громадянського суспільства та представників бізнес-середовища з метою впорядкування та розвитку суспільних економічних відносин, забезпечення реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, а також створення умов для подальшого розвитку і зростання національної економіки та забезпечення конкурентоспроможності держави у світовому економічному середовищі.

Метою державного регулювання є оптимізація рівня економічної безпеки, що передбачає досягнення балансу між заощадженнями та інвестиціями, а також забезпечення макроекономічної стабільності. Це включає підтримку сталого економічного зростання та створення сприятливих економічних і правових умов для діяльності суб'єктів господарювання. Проте, вплив держави на економічні ризики є суперечливим, оскільки вона може як підвищувати, так і знижувати рівень безпеки економічних агентів. Максимізація безпеки окремих осіб і груп може вступати в конфлікт з національною безпекою. Держава, нейтралізуючи загрози та сприяючи підвищенню рівня економічної і національної безпеки в цілому, може обмежувати права та свободи домогосподарств і

підприємств. Іншими словами, забезпечуючи захист інтересів економічних агентів та їх безпеку, держава може стати джерелом певних загроз для них. У такій ситуації існує ризик виникнення нових інституційних ризиків, які можуть бути наслідком непродуманих дій держави.

До основних ознак державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави можна віднести такі: відповідає положенням чинного законодавства України та враховує об'єктивні закони економіки; спрямована на забезпечення реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, а також створення умов для подальшого розвитку і зростання національної економіки; реалізується спеціально визначеними суб'єктами публічної адміністрації та за допомогою спеціальних норм права, які мають здебільшого адміністративно-правову природу, оскільки приймаються уповноваженими органами публічної адміністрації на виконання законодавчих положень; багаторівневість реалізації (загальнодержавний, регіональний, місцевий рівень); багатовекторність політики, оскільки економічна безпека держави включає в себе фінансову, макроекономічну, виробничу, енергетичну, зовнішньоекономічну та інвестиційно-інноваційну безпеки; системність та наступність, які проявляються у створенні системи спеціально уповноважених органів її здійснення, наявності механізму ухвалення стратегічних та тактичних управлінських рішень, контролю за отриманим результатом та здійснення коригування у разі необхідності; критеріальність, яка полягає в тому, що держава в особі уповноважених органів виробляє систему критеріїв та показників ефективності політики у сфері забезпечення економічної безпеки.

Державна політика в галузі забезпечення економічної безпеки держави полягає в системі законодавчих, організаційних та управлінських заходів, які виконуються уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації за участю політичних партій, громадських організацій та представників бізнесу. Метою цієї політики є регулювання та розвиток економічних відносин, забезпечення соціально-економічних прав і свобод громадян, а також створення умов для подальшого зростання національної економіки та підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародному ринку.

Державна політика в галузі економічної безпеки може бути розглянута з наступних точок зору: як процес ухвалення законодавчих актів або управлінських рішень в цій галузі та подальший контроль за їх виконанням; як певний курс (напрямок) в галузі економічної безпеки, який визначений керівництвом держави та реалізується уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації; як організуючий цілеспрямований вплив уповноважених суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини в галузі економічної безпеки за допомогою нормативно визначених форм та методів.

У структурі державної політики забезпечення економічної безпеки держави можна виділити кілька складових елементів: нормативно-правовий, який включає законодавчі та підзаконні акти з питань забезпечення економічної безпеки та регулювання економічних відносин; інституційний, що складають уповноважені органи публічної адміністрації та їх посадові особи з нормативно закріпленими повноваженнями щодо забезпечення економічної безпеки держави; організаційний, який включає принципи, форми та методи реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки.

Виходячи із завдань державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави, її підвидами виступають нормативно-інституційна політика в сфері економічної безпеки, політика забезпечення економічних прав громадян, політика розвитку національної економіки та економічних відносин, політика цифровізації економічних відносин, забезпечення економічної та фінансової грамотності населення, правоохоронна політика в сфері економічної безпеки.

Для забезпечення національних економічних інтересів необхідно розробити і впровадити стратегічний курс у сфері економічної безпеки. Цей курс повинен спрямовуватися на постійне зростання конкурентоспроможності економіки України та зміцнення її стійкості до зовнішніх та внутрішніх загроз. Таким чином, стратегічний курс у цій сфері має два основних напрями - розвиток та безпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кошиков Д.О. Адміністративно-правові засади реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави: дис... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків: 2021. 485 с.

2. Резнік О.М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.
3. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11.08.2021 р. № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.
4. Андрійченко Н.С. Адміністративно-правові засади оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис.... докт. філос.: 081 – Право. Суми: 2020. 370 с.
5. Мельник В.І. Адміністративно-правові засади організації та функціонування системи економічної безпеки України: дис... докт. юрид. наук: 12.00.07. Суми: 2021. 485 с.
6. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь: Перун, 2002. 1428 с.
7. Жуков М.С. Форми та методи адміністративно-правового регулювання чи інструменти діяльності публічної адміністрації: порівняльний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 215–218.
8. Козачок І.В. Організаційно-правове забезпечення контрольної функції органу місцевого самоврядування в умовах сталого розвитку: дис.... докт. філос.: 081 – Право. Суми: 2023. 279 с.
9. Карпенко Г.Ю. Формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності: дис... канд. економ. наук: 08.00.05. Одеса: 2022. 230 с.
10. Шмігельська Н.О. Адміністративно-правове регулювання профілактики правопорушень у сфері економіки: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ: 2015. 173 с.
11. Господарський Кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436/IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
12. Уртаева Л.Г. Теоретико-правові засади фінансовим правопорушенням: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя: 2021. 198 с.